

Asia: VN/24082/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoja hallituksen esityksestä eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Oppisopimuskoulutus

Lausunnolla olevassa HE:ssä ei ole lainkaan tarkasteltu esitetyn tulorajan vaikutusta niihin ulkomaalaisiin, jotka tulevat Suomeen opiskellakseen pääosin käytännön työtehtäviä tehden oppisopimuskoulutuksella. Esityksestä ei käy yksiselitteisesti ilmi, sovellettaisiinko sitä jatkossa myös oppisopi-muskoulutuksessa oleviin. Jos näin on tarkoitus, tulisi esityksessä tämä selkeästi todeta ja täyden-tää vaikutusarviointeja tältä osin. Näin selkeyttäisiin lain toimeenpanoa ja oppisopimusopiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 70 §:n mukaisesti oppisopimuskoulutus on pääosin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta, jota täydennetään tarvittaessa muissa oppimisympäristöissä tapahtuvalla osaamisen hankkimisella.

Oppisopimuskoulutus perustuu 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen taikka virkasuhteessa tai virkasuhteeseen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevan opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen sopimukseen (oppisopimus). Oppisopimukseen tulee liittää opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämis-suunnitelma (HOKS) siltä osin kuin se koskee oppisopimuskoulutusta. Opiskelija voi suorittaa oppisopimuskoulutuksena koko tutkinnon tai yksittäisiä tutkinnon osia.

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on laatia aloittavalle opiskelijalle ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetty henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS), johon kirjataan yksilölliset osaamisen tunnistamista, tunnustamista, hankkimista, kehittämistä ja osoittamista sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot. HOKSista ilmenee tutkinnon osittain tutkinnon perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai osaamisen hankkimisen tarkka ajankohta ja tapa eri oppimisympäristöissä (esim. verkko-opintoina, oppisopimuksena, oppilaitoksen oppimisympäristöissä).

Ulkomaalainen tarvitsee pääsääntöisesti työluvan eli työntekijän oleskeluluvan, jotta hän voi työskennellä Suomessa. Jos opiskelijan HOKSiin merkitystä osaamisen hankkimisesta pääosa tapahtuu työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä oppisopimuskoulutuksena, tulee oppisopimuskoulutukseen osallistuvalla olla työntekijän oleskelulupa. Työnantaja maksaa oppisopimusopiskelijalle työ- tai virkaehtosopimuksen mukaista palkkaa. Oppisopimusopiskelijan palkasta on joissain työ- tai virkaehtosopimuksissa sovittu erikseen, esim. harjoittelijan palkka.

Opiskelijan oleskeluluvalla voi suorittaa osan koulutuksesta (HOKSiin merkitystä osaamisen hankkimisesta) myös oppisopimuskoulutuksena. Tällöin esimerkiksi kokonaiseen tutkintoon tähtäävästä osaamisen hankkimisesta voi yhteen tutkinnon osaan tehdä oppisopimuksen. Jos opiskelija on suorittanut tutkintoaan ensin oppilaitoksen oppimisympäristöissä, mutta HOKSia myöhemmin päivitetään siten, että pääosa jäljellä olevasta osaamisen hankkimisesta toteutetaan oppisopimuskoulutuksena, tarvitsee opiskelija työntekijän oleskeluluvan.

Toinen huomioitava näkökulma on se, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 70 §:n mukaisesti oppisopimuskoulutuksessa olevan opiskelijan viikoittaisen työajan tulee olla keskimäärin vähintään 25 tuntia. Työpaikalla käytännön työtehtävissä hankittavan osaamisen lisäksi oppi-sopimuskoulutusta täydennetään tarvittaessa myös muissa oppimisympäristöissä (esim. oppilaitoksessa, verkko-opintoina), jolloin on opiskelijan ja työnantajan välinen työsopimusasia sopia palkan maksamisesta muulta kuin työpaikalla käytännön työtehtävissä tapahtuvalta osaamisen hankkimisen ajalta. Jos työnantaja ei maksa näiltä muissa oppimisympäristöissä tapahtuvalta osaamisen hankkimisen ajoilta palkkaa, on opiskelija oikeutettu oppisopimuskoulutuksen opintososiaalisiin etuuksiin ammatillisen koulutuksen lain 102 §:n mukaisesti. Nämä etuudet eivät kuitenkaan vastaa kokoaikaista palkkaa, jolloin HE:ssä esitetty tuloraja saattaisi olla haastavaa tavoittaa ainakin koko oppisopimuskoulutuksen ajan. Esim. lähihoitajan tutkinnossa on sellaisia ammattitaitovaatimuksia (esim. elvytys), joita ei voi harjoitella käytännön työtehtävissä potilasturvallisuutta vaarantamatta. Siksi käytännössä esim. lähihoitajan tutkinnossa osaamista hankitaan lähes aina myös oppilaitoksen oppimisympäristössä, vaikka pääosa osaamisesta hankittaisiinkin työpaikalla.

HE:n vaikutusarvioinneissa on arvioitu ainoastaan kokoaikatyöstä maksettavia työehtosopimusten mukaisia palkkoja. Kun osaajapulaa on esim. lähihoitajista, ja lähihoitajan tutkintoa tai tutkinnon osia suoritetaan oppisopimuskoulutuksella erityisesti ulkomailta tulevien maahanmuuttajien toimesta,

saattaisi esitetty tuloraja estää oppisopimuskoulutukseen tulon. Oppisopimuskoulutus kuitenkin mahdollistaa ulkomailta tuleville osaamisen hankkimisen jo opiskeluaikana työllisenä, ja poluttaa opiskelijan opintojen jälkeen vahvasti työelämään. Jos esitetty HE saisi aikaan sen, että oppisopimuskoulutuksessa työnantajat tarjoaisivat jatkossa pääsääntöisesti kokoaikatyötä ja maksaisivat oppisopimuskoulutuksessa palkkaa myös muissa oppimisympäristöissä kuin työpaikalla hankittavan osaamisen ajalta, ei esityksellä olisi työvoiman saatavuuteen negatiivisia vaikutuksia. Vuonna 2023 oppisopimusopiskelijoita, joiden kansalaisuus oli muu kuin Suomi oli 7497, joista Euroopan ulkopuolisista maista oli 5 124 opiskelijaa.

Työskentelevät opiskelijat

Työntekijän oleskeluluvalla Suomessa oleskelevat henkilöt voivat olla myös opiskelijoita. Osa näistä henkilöistä on saapunut Suomeen opiskelijan oleskeluluvalla ja hakenut myöhemmin oleskelulupaa työnteon perusteella. Työntekijän oleskeluluvan hakemisen tavoitteena on ainakin osalla näistä henkilöistä voinut olla lukuvuosimaksujen maksamisen välttäminen, ei niinkään aito siirtyminen opiskelusta työelämään. Esitetyllä tulorajalla voi olla näiden henkilöiden opintoja hidastava vaikutus, jos heidän tulee työskennellä aiempaa enemmän. Opiskelijan oleskeluluvalla voi työskennellä 30 tuntia viikossa.

Opintotuki

Opintotukilain mukaan ulkomaalaiselle, joka asuu Suomessa vakinaisesti ja jonka maassa oleskelun peruste on muu kuin opiskelu, voidaan myöntää opintotukea. Tämän työn perusteella oleskeluluvan saaneet tai heidän perheenjäsenensä voivat saada jollain aikavälillä oikeuden opintotukeen jo nykyisin. Opintotuen saamisen ehtona on muun muassa päätoiminen opiskelu ja taloudellisen tuen tarve. Päätoimisella opiskelijalla voi olla opintotuen lisäksi muita tuloja keskimäärin noin 1 500 euroa kuukaudessa ilman että sillä on vaikutusta tukeen.

Lehikoinen Anita
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Närhi Henna
Opetus- ja kulttuuriministeriö